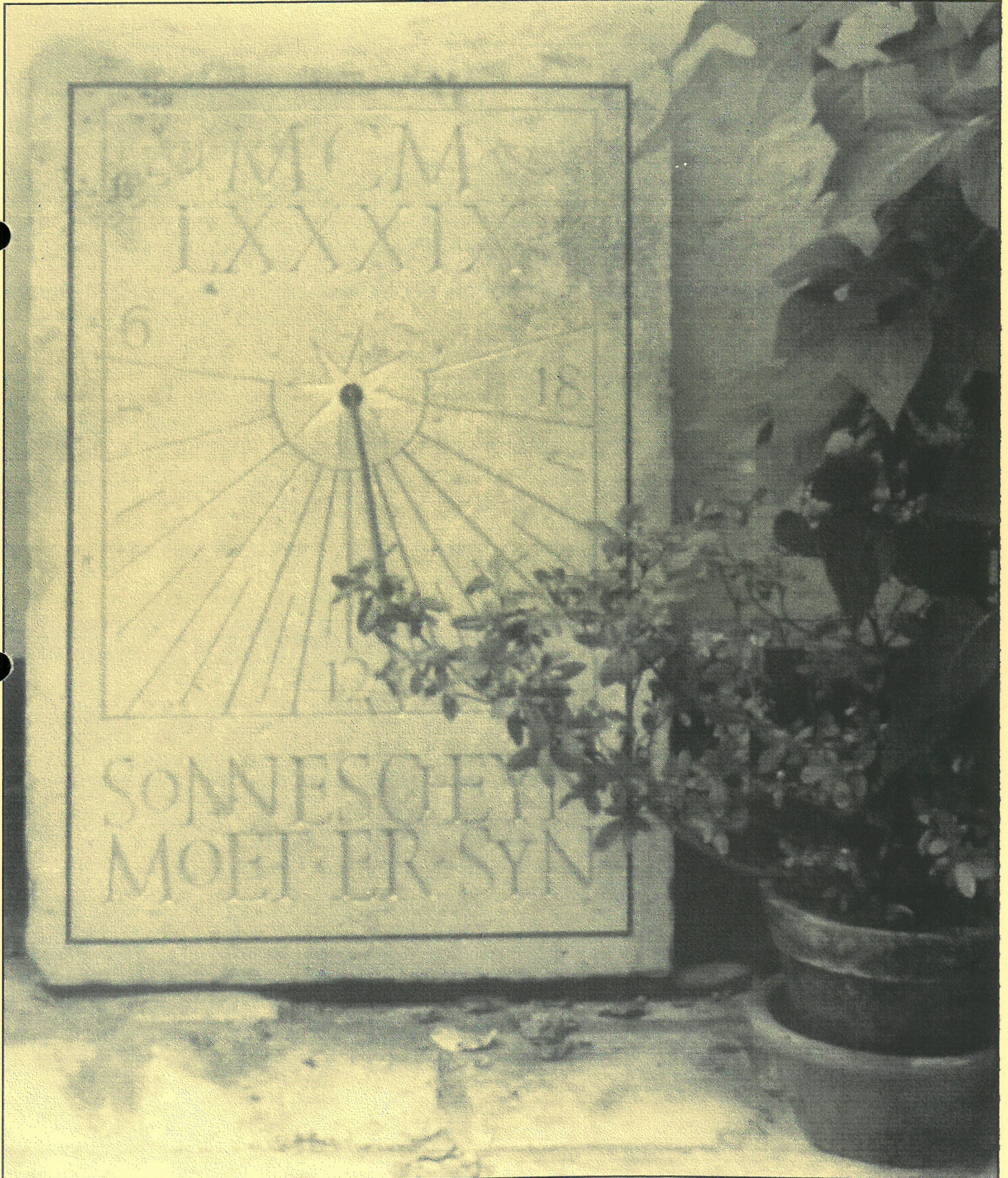

Zonnetijdingen

1996 - 02

Tijdschrift van de Zonnewijzerkring Vlaanderen vzw

Colofon

"Zonnetijdingen" is het tijdschrift van de Zonnewijzerkring Vlaanderen vzw. Het verschijnt vier maal per jaar en wordt aan alle leden gestuurd via het postkantoor van Kruibeke.

Kernredactie

E. Daled, J. De Graeve, J. Lyssens, P. Oyen.

English summary

H. Vinck-Quisenaeerts.

Redactiesecretariaat en eindredactie

E. Daled, Lindenlaan 84,
B-9320 Erembodegem (Aalst),
tel./fax 053/83.15.01.

Omslagillustratie

G. Dauphin, Antwerpen.

Basis-lay-out

E. Daled & M. Jooris.

Lay-out & druk

De Nieuwe Omroeper, Temse.

Verantwoordelijke uitgever

J. Lyssens, Oeverstraat 12,
B-9150 Rupelmonde.

De auteurs zijn verantwoordelijk voor de inhoud van de door hen ondertekende artikels.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie of welke andere wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Deze uitgave kwam tot stand mede dankzij de financiële steun van de Vlaamse Gemeenschap.

Jaargang 1 - nr 2 - juni 1996

Inhoud

Hou bouw je een eenvoudige horizontale zonnwijzer?	3
Tijdzones en zonetijd	4
Edda inspireerde Zedelgemse zonnwijzer-ontwerper	5
Vlaamse toontuinen wijzen naar de zon	6
Het Kentucky Vietnam Veterans Memorial	8
Een speurtocht naar cultuurbezit	11
Berichten uit het buitenland	13
Merkwaardige constructie in de Sint-Joriskerk te Sleidinge	14
Zonnwijzers in Vlaanderen	16
Kringleven	18

Hoe bouw je een eenvoudige horizontale zonnwijzer?

Op verzoek van een aantal lezers volgt hierna een korte uiteenzetting over de bouw van een eenvoudige horizontale zonnwijzer. Deze zonnwijzer is berekend voor 51° noorderbreedte, zodat hij in geheel Vlaanderen bruikbaar is en de plaatselijke ware zonnetijd aangeeft.

OPSTELLING:

Plaats de zonnwijzer op een horizontaal vlak.
De stijl is het plaatje OAB.
Gebruik hiervoor dun metaal of stevig en dun karton.
De wijzer moet loodrecht op de zonnwijzerplaat staan met de basis OA op de 12 uurlijn en het punt O op het middelpunt van de zonnwijzer, aangeduid met een kruisje +.

Op een zonnige dag en op het tijdstip van ware middag (12 uur zonnetijd), draai de zonnwijzer zodanig dat de schaduw van de stijl een dun streepje vormt dat juist de 12 uur lijn bedekt en uw zonnwijzer staat voor altijd juist.

Bij deze positie wijst de 12 uurlijn naar het ware noorden en de stijl OB naar de poolster.

BEREKENING

Voor het berekenen van het tijdstip van ware middag, zie artikel "Inleiding tot de zonnwijzertijd" in ZONNETIJDINGEN nr. 96/01.

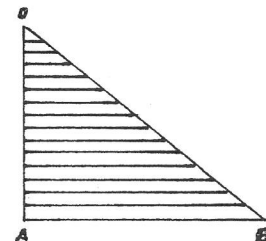
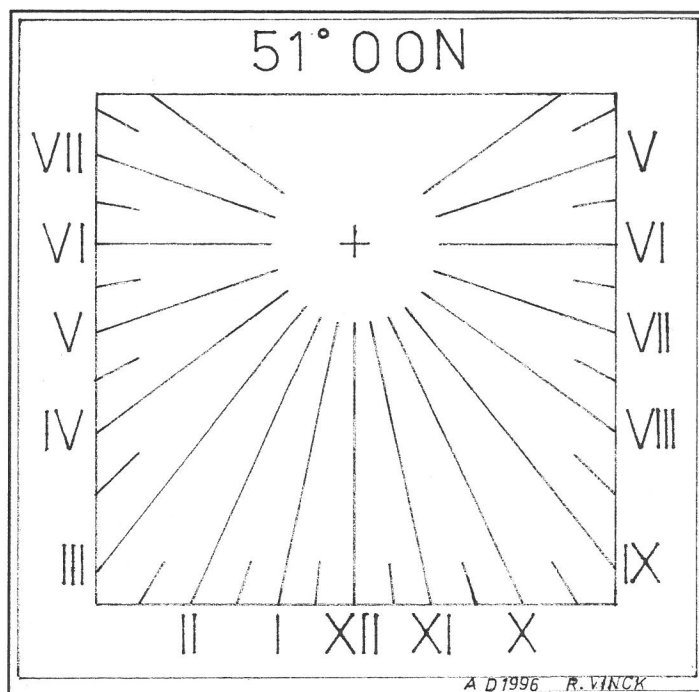
Als richtlijn volgt hier, voor de maanden juli en augustus, het tijdstip van ware middag, aangegeven in kloktijd (Belgische tijd) voor Centraal Vlaanderen:

JULI:	1 tot 5 :	13 uur 46 min
	6 tot 12:	13 uur 47 min
	13 tot 21:	13 uur 48 min
AUG.:	1 tot 9:	13 uur 48 min
	10 tot 15:	13 uur 47 min
	16 tot 19:	13 uur 46 min
	20 tot 23:	13 uur 45 min
	24 tot 27:	13 uur 44 min
	28 tot 30:	13 uur 43 min

R.J. Vinck

AFLEZING

Voor de aflezing van de zonnwijzer dient de schaduw van de schuine zijde OB van de stijl, welke de plaatselijke ware zonnetijd aangeeft.

Tijdzones en zonetijd

In "Zonnetijdingen 1996 - 01", in het artikel over de zonnewijzer van het Sint-Jozefscollege te Beringen, is er reeds sprake geweest van ZONETIJD. Graag wil ik hier nader ingaan op het begrip zonetijd zelf.

Om praktische redenen is de aardbol dus verdeeld in 24 uurgordels, uitgestrekt over een lengte van 15° elk (360°/24). Per definitie is de **zonetijd** voor een bepaalde zone de **ten gelde gemaakte middelbare zonetijd** van de **centrale meridiaan** van die zone. Deze centrale meridiaan wordt daarom ook **STANDAARD MERIDIAAN** genoemd. Zo is bijvoorbeeld de zonetijd van België de ten gelde gemaakte middelbare zonetijd van de nulmeridiaan van Greenwich (G.M.T.). De zonetijd krijgt dan een naam en in ons geval is dat de "WEST-EUROPESE TIJD (W.E.T.)". Deze zone is afgebakend van 7°30' W.L. tot 7°30' O.L. met als centrale meridiaan de nulmeridiaan van Greenwich. De volgende zone is dan de zone van de MIDDEN-EUROPESE TIJD (M.E.T.) met een lengte van 7°30' O.L. tot 22°30' O.L. en met als centrale meridiaan de meridiaan van 15° O.L.. De zone met de OOST-EUROPESE TIJD (O.E.T.) ligt dus tussen 22°30' O.L. en 37°30' O.L. en heeft als centrale meridiaan de meridiaan van 30° O.L.. En zo verder... Nochtans volgen de tijdzones niet altijd deze meridianen maar dikwijls de landsgrenzen, en dit om begrijpelijke redenen (zie kaartje van de uurgordels).

Mag ik er derhalve op wijzen dat de **GREENWICH MIDDELBARE ZONNETIJD**, (Greenwich Mean Time = G.M.T.), **NIET** gelijk is aan de **WEST-EUROPESE TIJD (W.E.T.)**, daar G.M.T. een middelbare zonetijd is en W.E.T. een zonetijd. In absolute cijfers worden deze tijden wel met het zelfde getal uitgedrukt.

Bijvoorbeeld : G.M.T = 13h 14m 35s, dan is W.E.T. = 13h 14m 35s

Daar de tijdzones zowel over land als over de oceanen lopen spreekt men van :

STANDAARD TIJD (standard time, S.T.)
= zonetijd op land.

ZONETIJD (zone time, Z.T.)
= zonetijd op zee.

Welke is de standaard meridiaan van een bepaalde plaats als de lengte van die plaats gekend is ?

De tijdzones over de aardbol hebben een zonetijd die bestaat uit een geheel aantal uren verwijderd van de Greenwich middelbare zonetijd.

Dat getal is dus een integraal getal en is het rangnummer van de uurgordel, ook de zonebeschrijving genoemd (zone description = Z.D.).

Stel dat we ons bevinden op een lengte van 115°30' W.L.

We bepalen eerst de Z.D. van de uurgordel:

We zetten het lengteverschil t.o.v. Greenwich om in een tijdsverschil :

$$\frac{\text{lengte}}{15} = \frac{115^{\circ}30'}{15} = 7.7 \text{ uren}$$

We nemen nu het meest nabije gehele getal in volle uren = Z.D. :

$$7,7 \rightsquigarrow 8 = \text{Z.D.}$$

Vervolgens vermenigvuldigen we de Z.D. met 15 en bekomen aldus de **STANDAARD MERIDIAAN** :

$$8 \times 15 = 120^{\circ}\text{W.L.}$$

Welke is nu de zonetijd op deze plaats als de G.M.T. gekend is ?

Stel dat het te Greenwich 15h 33m 22s is. Welke is dan de zonetijd voor 115°30' W.L. ?

Daar de zonetijden steeds volle uren van elkaar verschillen (op een paar uitzonderingen na), tellen we de Z.D. op bij de G.M.T. voor een oostelijke ligging en trekken we de Z.D. af van de G.M.T. voor een westelijke ligging. In ons voorbeeld is dat dan :

$$15\text{h } 33\text{m } 22\text{s} - 8 = 7\text{h } 33\text{m } 22\text{s}$$

Het is dus voor iemand op 115°30' W.L. 7h 33m 22s zonetijd.

Dit is natuurlijk niet noodzakelijk de kloktijd voor deze zone. Deze tijd, de tijd die dus door de klok wordt aangewezen, kan op zijn beurt één of meerdere volle uren verschillen van de zonetijd. Denk maar aan wintertijd en zomertijd. Maar dit is natuurlijk een zuiver politieke beslissing.

Hoe de G.M.T. berekenen als de lengte en de zonetijd gekend zijn van een bepaalde plaats ?

Stel dat we ons bevinden op 144° O.L. en de zonetijd is 11h 44m 13s.

We bepalen eerst de Z.D. van deze plaats :

$$\frac{144^{\circ}}{15} = 9.6 \text{ h} \rightsquigarrow 10 = \text{Z.D.}$$

Vervolgens berekenen we de G.M.T. :

Westelijk halfrond :

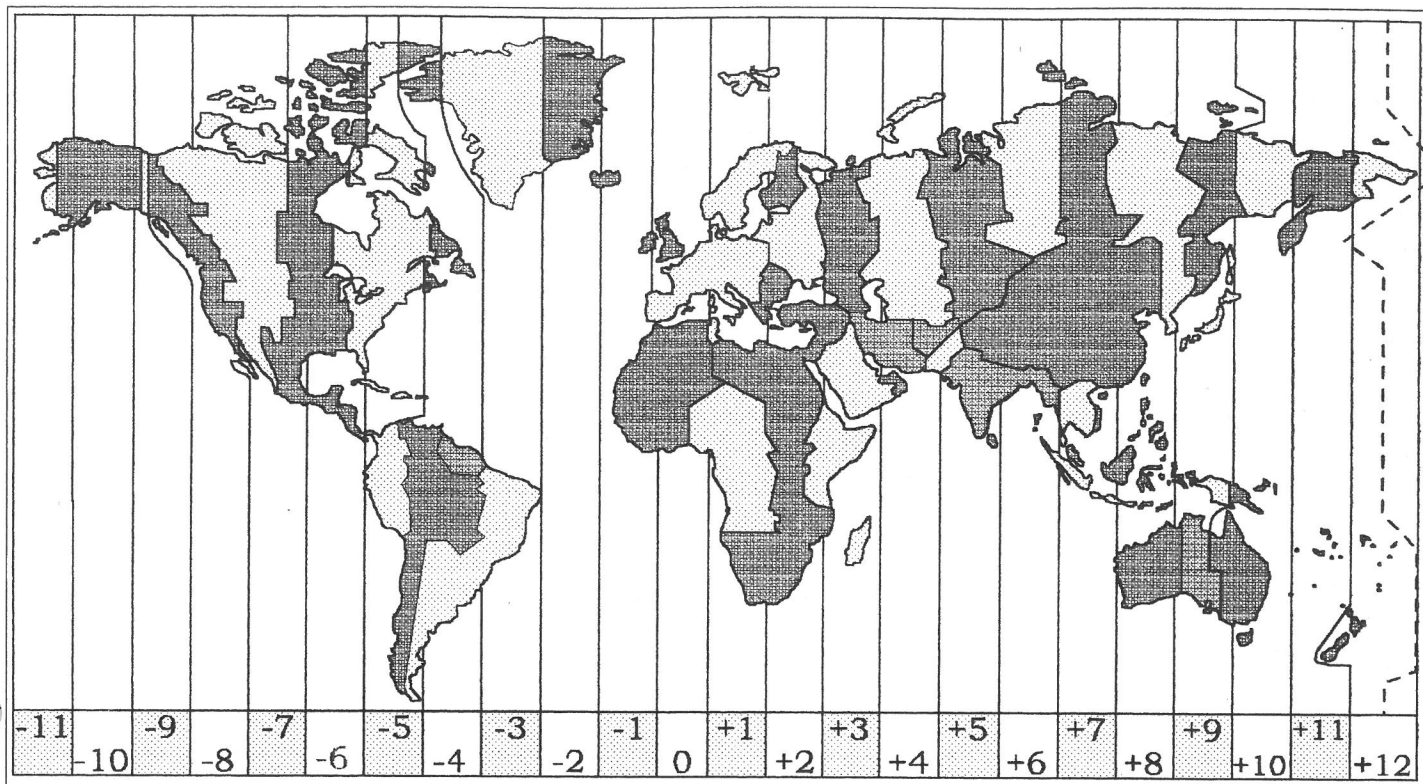
G.M.T. = zonetijd + Z.D. = 11h 44m 13s + 10h = 21h 44m 13s.

Oostelijk halfrond :

G.M.T. = zonetijd - Z.D. = 11h 44m 13s - 10h = 01h 44m 13s.

Gezien we ons bij dit voorbeeld op het oostelijk halfrond bevinden is het te Greenwich 01h 44m 13s, dus vroeger, gezien Greenwich westelijker is gelegen.

W. Ory

Edda inspireerde Zedelgemse zonnewijzer-ontwerper

Een van onze leden, Marc Van Steelant heeft reeds een aantal zonnewijzers vervaardigd die naast het aanduiden van het uur ook een diepere betekenis meekregen. Met dit ontwerp bewijst de maker dat een zonnewijzer niet alleen uitsluitend een louter wetenschappelijk toestel hoeft te zijn maar dat het daarnaast ook een artistieke waarde kan hebben, mooi kan ogen en vooral ook een filosofische boodschap kan uitdragen.

Wij willen u zijn laatste creatie voorstellen. In een volgend artikel zullen we een vorige ontwerp bespreken.

Marc Van Steelant vervaardigde een equatoriale zonnewijzer in koper waarvan de uurring een doormeter heeft van 60 cm.

De zonnewijzer bestaat uit een draak die in zijn vleugels een ring houdt. De gnomon, die uiteraard op de poolster is gericht, is een zwaard dat door de draak zit. Hij staat onder een hoek van 51° met het horizontale vlak.

Het idee van deze mooi ogende zonnewijzer is afgeleid van een stuk uit de Edda, namelijk het Nibelungenlied en meer bepaald het derde deel van de tetralogie van Wagner (Siegfried). Deze passage symboliseert Siegfried die met het toverzwaard (Natung) de als draak vermomde reus Fafner doodt en zo de schat van de Nibelungen (een ring) in zijn bezit krijgt.

De ring zelf is voorgesteld als een slang (wereldslang of midgardslang) die haar staart in de muil heeft, wat het symbool is van cycliviteit en oneindigheid.

De binnenzijde van de ring, waarop de schaduw valt, is bekleed met rûne-tekens, die waardevolle momenten van de dag voorstellen zoals liefde, geluk, trouw, overwinning, vastberadenheid enz.

Als ontwerper van het Zonnewijzerpad in Rupelmonde moet ik bekennen dat dit ontwerp zeker niet zou misstaan in Rupelmonde. Gerardus Mercator, ter ere van wie het Zonnewijzerpad werd ingericht, was immers ook een van de belangrijke filosofen van zijn tijd.

Vlaamse toontuinen wijzen naar de zon

Op 26 mei werd in het domein van de Vlaamse Toontuinen te Hoegaarde officieel de Mercatortuin met bijhorende zonnewijzer ingehuldigd. De Mercatortuin is een gezamenlijk initiatief van de Vlaamse Toontuinen vzw, Landschaparchitectuur Jean-Pierre Quartier, Mercatoria vzw en de Zonnewijzerkring Vlaanderen vzw. De tuin is niet alleen een ode aan deze geniale Vlaamse wetenschapper maar met het plaatsen van een zonnewijzer wil de kring een ruim publiek laten kennis maken met de mogelijkheden van zonnewijzers en hoe ze deze op een verantwoorde wijze kunnen integreren in een park of in een tuin.

VLAAMSE TOONTUINEN

In 1990 werden in het 3,5 ha grote park van het 17de eeuwse Kapittelhuis, gelegen in het centrum van Hoegaarden, de Vlaamse Toontuinen geopend. Ze zijn een permanente openlucht-tentoonstelling van alle mogelijke soorten tuinen. Naast bloemen en planten wordt er eveneens aandacht besteed aan tuinmeubilair en -ornamenten. Hiermee spelen zij duidelijk in op een hedendaagse trend. Nu velen hun droomhuis hebben gerealiseerd wordt er meer en meer aandacht besteed aan de omgeving ervan, zeg maar aan de tuin. Tegenwoordig is een tuin niet uitsluitend meer een verzameling van bloemen en planten maar tuinmeubilair en -ornamenten zijn er niet meer uit weg te denken. Bij tuinornamenten genieten zonnewijzers een steeds grotere belangstelling. Spijtig genoeg gaan velen zich meestal een dergelijk toestel aanschaffen in een tuincentrum of grootwarenhuis. Deze goedkope zonnewijzers, afkomstig uit het verre oosten, zijn echter als zonnewijzer meestal waardeloos en hebben hoogstens een decoratieve waarde. De Vlaamse Toontuinen zijn dan ook een ideale plek om de meer dan 100.000 bezoekers die er jaarlijks een kijkje komen nemen in deze prachtige en sfeervolle omgeving kennis te laten maken met de mogelijkheden van een zonnewijzer. Aan toekomstige eigenaars van een zonnewijzer worden inlichtingen gegeven waar ze zich een waardevol en juist instrument kunnen aanschaffen. Langs deze weg hoopt de kring in ieder geval een ruim publiek te bereiken en een bijdrage te leveren tot de juistheid van de zonnewijzers in Vlaanderen.

MERCATORTUIN

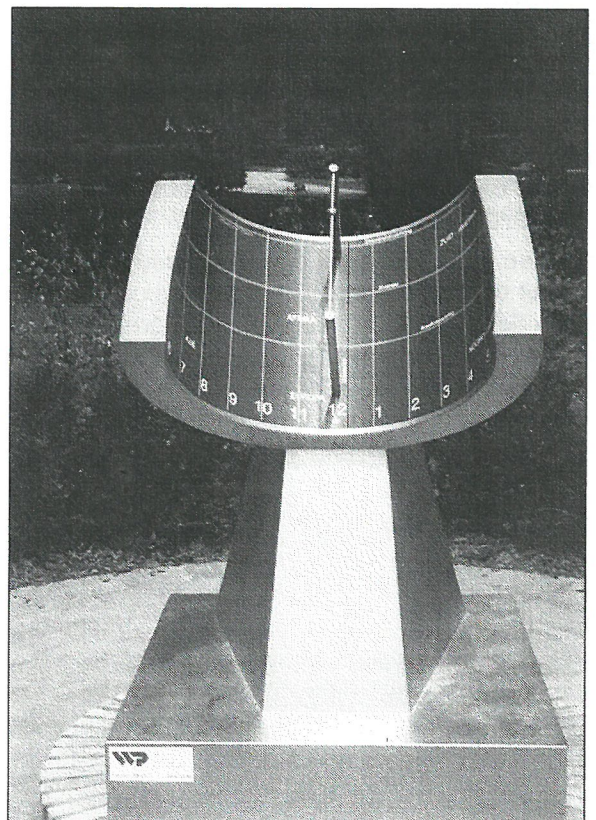
Toen ondergetekende enkele maanden geleden was uitgenodigd om kennis te maken met de Vlaamse Toontuinen stelde hij vast dat er nog geen zonnewijzer op het domein stond. Naar zijn gevoel toch een essentieel onderdeel in dit project. Zijn voorstel om daar iets aan te doen werd door Johan Roggen, gedelegeerd bestuurder, onmiddellijk met veel enthousiasme onthaald.

Het bleek echter al snel duidelijk dat het niet veel zin had om zomaar lukraak een zonnewijzer te plaatsen op het domein maar dat het beter was deze te integreren in een volledige tuin. Dit resulteerde in een samenwerking met landschapsarchitect J. P. Quartier. Hij ontwierp dan ook deze Mercatortuin ter ere van de geniale Vlaming Gerardus Mercator Rupelmundanus. Deze 16de eeuwse wetenschapper heeft vooral bekendheid verworven als cartograaf. Daarnaast was hij eveneens filosoof,

caligraaf, astronoom, astroloog, wiskundige, instrumentenbouwer enz.

Tevens blijkt uit brieven en uit de veilingcatalogus van zijn bibliotheek dat Mercator een meer dan ruime belangstelling had voor bloemen, planten en tuinen.

De Mercatortuin, die een aantal van Mercators belangrijkste activiteiten weergeeft, heeft een afmeting van 20 m op 10. Een groot gedeelte wordt ingenomen door een vijver. Deze verwijst naar het baanbrekend werk dat hij verricht heeft i.v.m. de zeevaart. Op de vijver liggen roestvrijstalen platen die de Mercatorprojectie voorstellen. Deze projectie wordt nog steeds gebruikt voor de zeekaarten. Zelfs de astronauten in de ruimte maken gebruik van kaarten in Mercatorprojectie. Boven en onder de vijver is met buxusplanten zijn caligrafisch werk weergegeven. In het tweede gedeelte van de tuin staat de zonnewijzer die uiteraard verwijst naar zijn activiteit als instrumentenbouwer. Hij staat in een min of meer afgesloten geheel omgeven door een haag. In deze omgeving kunnen de bezoekers even tot rust komen, mediteren of filosoferen. Dit verwijst dan weer naar Mercator als filosoof. De Mercatortuin is gelegen in de omgeving van de Koning Boudewijntuin en zal zeker een groot aantrekkingspunt vormen op het domein van de Vlaamse Toontuinen.

ZONNEWIJZER

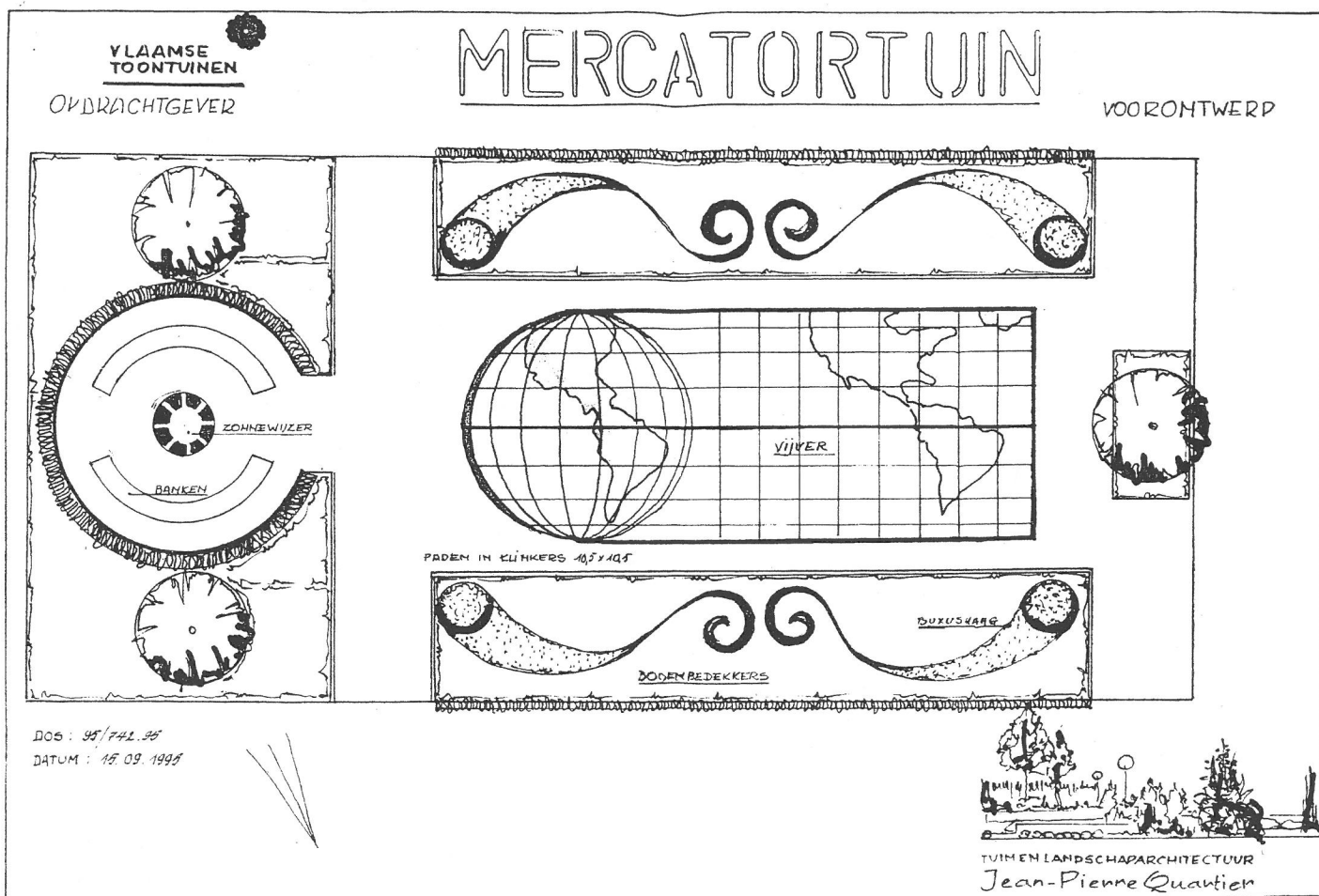
Centraal in de Mercatortuin staat een zonnewijzer. Deze werd ontworpen door het bestuurslid van de kring Patrick Oyen en werd vervaardigd door de firma "WP Constructions" uit Nieuwerkerken.

Wanneer de kring een opdracht krijgt om een zonnewijzer te ontwerpen is het zeker de bedoeling om een zo origineel mogelijk ontwerp te maken dat in onmiddellijke relatie staat tot de omgeving waar hij zal geplaatst worden. Oyen heeft zich bij het ontwerp dan ook laten inspireren door de cartograaf Mercator.

De zonnewijzer bestaat uit een halve cilinder geplaatst op een sokkel. De halve cilinder staat onder een hoek van 51° met het horizontale vlak. Aan de binnenzijde is een wereldkaart aangebracht. De stijl bestaat uit een staaf met een kogel. De kogel werpt een schaduw tussen de keerkringen getekend op de wereldkaart. De meridiaan van Hoegaarden is tevens de 12uur lijn.

Andere meridianen op een onderlinge afstand van 15° zijn de uurlijnen van 6u tot 18u. De schaduw van de kogel duidt ook de plaats aan op de wereldkaart waar de zon op dat moment in het zenit staat.

J. Lyssens

Het Kentucky Vietnam Veterans Memorial.

Dat een zonnewijzer iets meer in zijn marge heeft dan alleen maar het aanduiden van de tijd wordt nogmaals bewezen door het "Vietnam Veterans Memorial" in Kentucky. Dit bijzonder origineel ontwerp maakt door zijn eenvoud een zeer sterke en emotionele indruk op de bezoekers. Dit in tegenstelling tot de dikwijls bombastische oorlogsmonumenten in ons land. Architecten en ontwerpers kunnen misschien hiermee een idee opdoen.

Wij vonden het in ieder geval de moeite waard om deze bijzondere zonnewijzer even nader toe te lichten.

Meer dan 58.000 Amerikanen, waarvan 1.065 uit Kentucky, gaven hun leven in de Vietnamese Oorlog. Velen werden gewond en duizenden, waarvan 22 Kentuckians, worden nog steeds opgegeven als vermist of krijgsgevangene. Het offer van de vele nog levende veteranen werd zwaar ondergewaardeerd door diegenen die zich tegen deze oorlog verzetten. De oorlog in Vietnam markeert een moeilijke, traumatische periode in de Amerikaanse geschiedenis die gepaard ging met een tragische verdeeldheid tussen de bevolking.

In november 1988 gaf de staat Kentucky opdracht tot het oprichten van een monument ter nagedachtenis van de slachtoffers van de oorlog in Vietnam. Als vereisten werden gesteld: voornaamheid en waardigheid, het oproepen van een herinnering door een esthetisch verantwoord, authentiek en origineel kunstwerk. De namen van de Kentuckians die sneuvelden in deze oorlog moesten allen worden vermeld en vooral moest eer en respect worden betoont aan diegenen die in opperste toewijding aan hun land het uiterste gaven, ook aan diegenen die nog steeds werden opgegeven als vermist of krijgsgevangene.

Er werd een nationale wedstrijd uitgeschreven. Helm Roberts, zelf veteraan en architect uit Kentucky diende een ontwerp in van een zonnewijzer met roestvrijstalen gnomon op een plaza van graniet. In zijn ontwerp werd de naam van elke gesneuvelde gekerfd in het graniet en zo geplaatst dat het stipje van de schaduw van de gnomon elke naam raakt op de verjaardag van diens afsterven en hij aldus zijn persoonlijke Herdenkingsdag krijgt. De namen van de vermisten en krijgsgevangenen plaatste hij achter de gnomon, waar de schaduw nooit valt als symbool voor de hoop dat ze nog in leven zijn.

Het unieke ontwerp van Mr. Roberts werd eenparig uitgeroepen tot winnaar van de wedstrijd, al had men zo zijn twijfels over de toepassing van zijn ontwerp aan de praktijk. Roberts was overtuigd dat hij het kon en ontdekte een computerprogramma genoemd ACE calc. dat werd gebruikt door astronomen om hemellichamen te lokaliseren.

Zo maakte hij een coördinaatstelsel van hyperbolische zonnelijnen om elke schaduwpositie op elke specifieke dag van het jaar op de zonnewijzer te plaatsen.

Concept

De uren van de zonnewijzer stellen de oorlogsjaren voor. De lengte van de schaduw van de gnomon varieert met de datum van het jaar, de langste schaduw op de winterzonnestilstand op 21 december en de kortste op 21 juni, de zomerzonnestilstand.

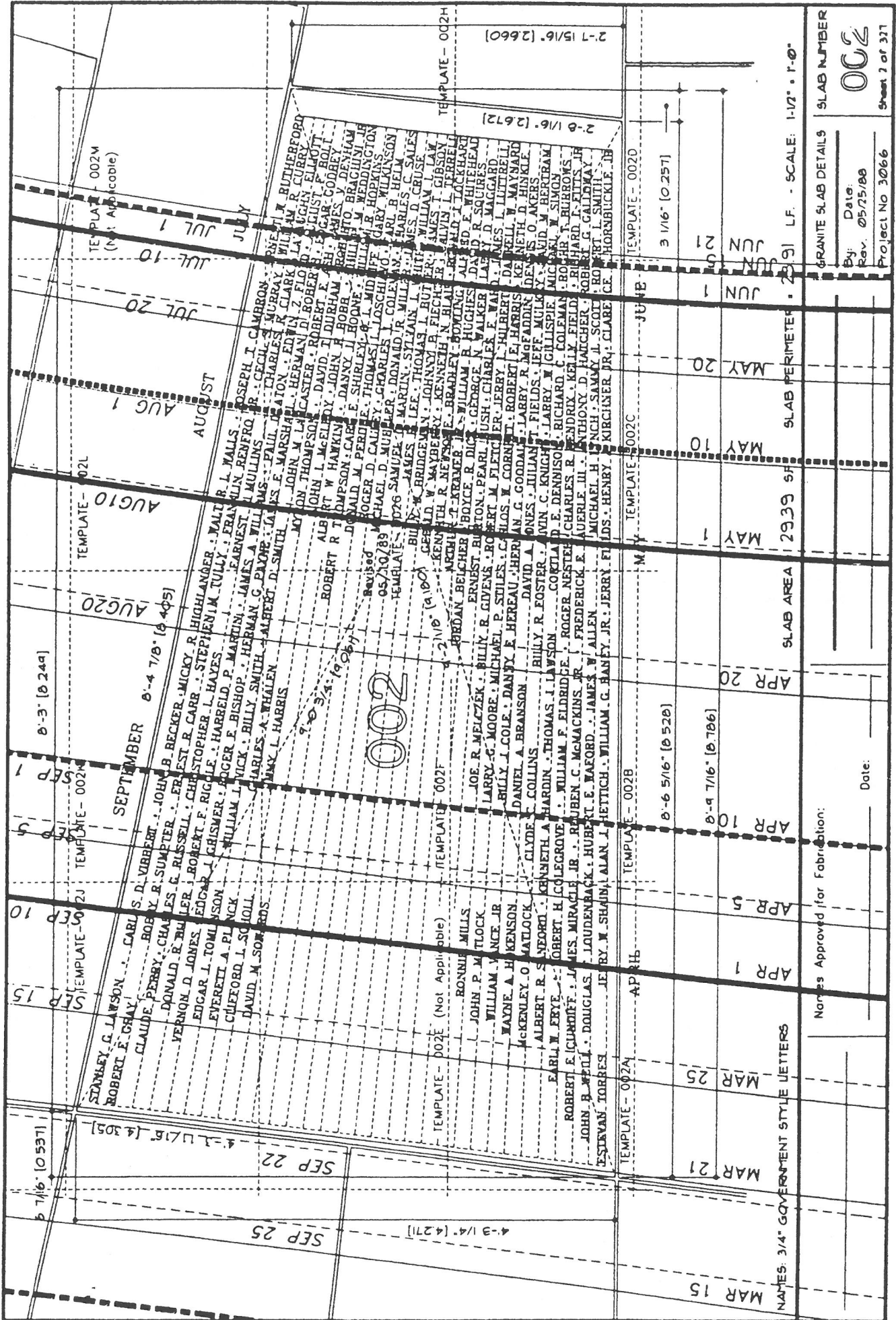
Het uiteinde van de schaduw van de wijzer raakt de naam op de plaza op de datum van diens afsterven. Deze exacte tijd is uniek voor elke naam, maar verandert niet van jaar tot jaar, zodat elk persoon herdacht wordt met een persoonlijke herdenkingsdag.

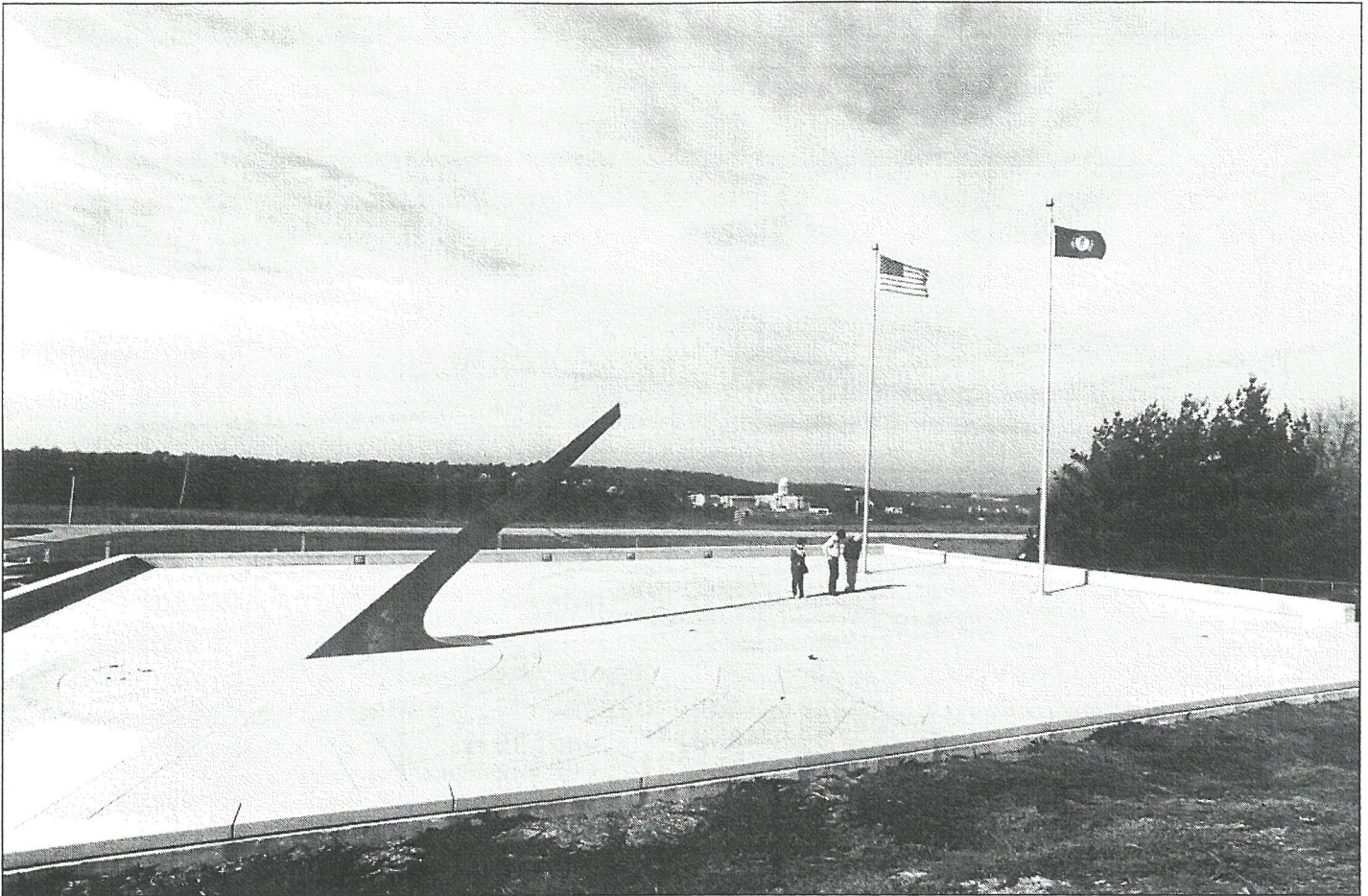
De twee eerste doden vielen in 1962 en de laatste in 1975. Het jaar met de zwaarste verliezen was 1968 en valt tussen middag en 01:00u EST (Eastern Standard Time).

Herdenkingsplechtigheden worden gehouden bij een inscriptie op de plaza waar de schaduw valt op 11 november om 11:11u, datum en tijdstip van de Wapenstilstand die een einde maakte aan de Eerste Wereldoorlog.

De gnomon werd vervaardigd uit roestvrij plaatstaal in Lexington Kentucky. Hij verrijst ongeveer 5 m boven de plaza en is 8 m lang. Hij werd gevuld met beton en weegt ongeveer 3.000 Kg.

Het KENTUCKY VIETNAM VETERANS MEMORIAL met de unieke zonnewijzer van Helm Roberts brengt een waardige hulde aan alle veteranen die dienden, vochten, stierven voor dezelfde redenen en waarden die het Amerikaanse volk altijd hebben verdedigd: het leven, de vrijheid en het individuele streven naar geluk.

**Rondom de gnomon is een vers gekerfd dat bezoekers aan het Memorial toelaat te mediteren:
(Prediker 2:24-4-1)**

Voor alles is er een seizoen en er is een tijd voor alles wat onder de hemel leeft.

- een tijd om geboren te worden en een tijd om te sterven;
- een tijd om te planten en een tijd om het geplante uit te rukken;
- een tijd om te doden en een tijd om te helen;
- een tijd om stuk te slaan en een tijd om erop te bouwen;
- een tijd om te wenen en een tijd om te lachen;
- een tijd om te kermen en een tijd om op te springen;
- een tijd om stenen weg te gooien en een tijd om stenen te vergaren;
- een tijd om te omhelzen en een tijd om ver te zijn van omhelzen;
- een tijd om te zoeken en een tijd om verloren te gaan;
- een tijd om te bewaren en een tijd om weg te werpen;
- een tijd om terug te scheuren en een tijd om toe te naaien;
- een tijd om te zwijgen en een tijd om te spreken;
- een tijd om lief te hebben en een tijd om te haten;
- een tijd voor oorlog en een tijd voor vrede.

De zonnwijzer staat in de stad Louisville in de staat Kentucky.

H. Vinck-Quisenarts

Een speurtocht naar cultuurbezit

Toen ik in 1991 de gemeentebesturen van Vlaanderen aanschreef om locaties van zonnewijzers te vinden, kreeg ik van de gemeente Kampenhout een schrijven terug met de vermelding dat er in Nederokkerzeel vermoedelijk drie adressen waren. Nederokkerzeel is een deelgemeente van Kampenhout en bevindt zich op 16 km van Brussel, in noord-oostelijke richting. Het bezit een landelijke dorpskern, waarvan de rust regelmatig verstoord wordt door laag overvliegende jets met bestemming Zaventem.

Na de telefoonnummers opgezocht te hebben, nam ik contact op met de bewoners.

Bij het eerste adres had men een wijzerplaat van een uurwerk aan de gevel hangen. Bij het tweede wist men van niets en bij het derde bleek de informatie juist te zijn.

Op het laatste adres woonde de heer Hargot, schatbewaarder van de kerkfabriek. Hij vertelde me dat er naast zijn huis, aan de voorgevel van een hoevetje, een eigenaardige zonnewijzer was aangebracht. De enthousiaste man vermeldde me terloops nog, dat er ook aan de kerk van Nederokkerzeel een verticale zonnewijzer te zien was.

Ik werd dermate nieuwsgierig dat ik naar de bibliotheek trok en begon te zoeken in de boekenreeks "Inventaris cultuurbezit in België".

Inventaris cultuurbezit in België

Deze boekenreeks bestaat uit een vijftiental delen, waarvan het eerste boek over het arrondissement Leuven verscheen in 1971. De reeks werd uitgegeven door Snoeck-Ducaju & Zoon Uitgevers te Gent. De inventaris van het cultuurbezit was een initiatief van de toenmalige Rijksdienst voor Monumenten en Landschapszorg van het Ministerie van Nederlandse cultuur.

In 1975, het jaar van de vrouw, werd het boekdeel "Inventaris van het cultuurbezit in België. Architectuur deel 2n Vlaams-Brabant Halle Vilvoorde" uitgegeven. Het werd geschreven door Mevr. C. De Maegd en mevr. S. Van Aerschot. Het voorwoord schreef de toenmalige Minister van Nederlandse Cultuur en Vlaamse Aangelegenheden mevr. R. De Backer - Van Ocken. Zou het jaar van de vrouw hier voor iets tussenzitten? Deze werken, die de staat veel geld hebben gekost, hadden een drievoudig doel:

1. inventaris van voor bescherming vatbare monumenten
2. gids voor architectuur van de streek
3. wetenschappelijke uitdieping.

En inderdaad, in het hierboven besproken deel, vond ik genoeg informatie over de hoeve van de zonnewijzer in de Liststraat 24 en de kerk St-Stefanus. De zonnewijzers waren vermeld, doch zonder details. Groot was mijn verbazing dat er volgens dit werk nog een zonnewijzer was aan een Spaans hof, een grote hoeve uit het Spaanse tijdperk.

Hierna vermeld ik de tekst overgenomen uit het boek:

Blz 424

Parochiekerk St-Stefanus

Centrale implanting met ommuurd kerkhof. Interessante nu heterogene kerk gr. m. uit XIII, XVI-XVII en XVIII op vrij eenvoudige plattegrond: drie beukig schip van 2 traveeën met transept, aanpalende oostertoren XIII tussen een noordkapel en een zuidsacristie en een koor van 2 traveeën met driezijdig Overhoeks geplaatste zonnewijzer ingewerkt in de hoekstenen van west en zuid gevels. Zuidsacristie uit XIX, palend aan de toren.....

Blz 428

Liststraat Nr. 24

Voormalig hoevetje met geplaveid erf, sedert ca. 1965 ingericht en verbouwd tot weekeindhuisjes.

Breksteenbouw (cementvoegen) verhoogd met baksteenmetselwerk en afgedekt met zadeldaken (pannen). Voormalig boerenhuis heden met 2 verdiepingen en rechthoekige vensters zonder noemenswaardigheden; gesmeed ijzeren cijfers in de voorgevel geven het jaartal 1780; fraaie zonnewijzer met opschrift "Aensiet den tijt" erboven. Vermoedelijk van elders afkomstige deur: zandstenen rondboog met geprofileerde imposten en sleutel, ingeschreven in een brede rechthoekige omlijsting met entablement.

Bakstenen achtergevel met een hoge zandstenen plint met afschuining.

Voormalige stal in het verlengde, voorzien van mogelijk oorspronkelijk zandstenen deuren met hoekconsoles en negblokken en vensters in omlijstingen die hoogstwaarschijnlijk resultaat zijn van de recente verbouwing.

Brekstenen bijgebouw met rechthoekig deurtje met hoekconsoles, en bakstenen dwarsschuurtje met rechth. poort aan de straatzijde.

Blz 429

Peperstraat Nr. 12 Z.G. "Spaans Hof"

Fraaie en momenteel verlaten semi-gesloten hoeve uit XVII, doch restauratie en herinrichting worden overwogen. Gesloten volume der gebouwen onder zadeldaken, gegroepeerd rondom de geplaveide binnenplaats (fig 212). Sporen van de vroegere ringgracht, o.m. een resterend poel ten NO. Zandsteenbouw in breksteenverband, gedateerd 1654 op een gevelsteen in de zijpuntgevel enz. Zijtrapgevels (9tr.) van zandsteen, geconsolideerd door steunberen; blinde zuidwestkant met laadvensters en een zonnewijzer in de top; noordoostgevel voorzien van kleine bovenvensters, duiventillen, verbouwde benedenvensters, een keldervenster met uitspringende latei en 3 gootstenen.....

Zonnewijzers

Na dit met veel belangstelling doorgenomen te hebben, werd het me te machtig en telefoneerde ik naar de 1207 om het telefoonnummer van de bewoner van de Peperstraat 12 te vernemen. De informatie bleek foutief, want in de Peperstraat 12 had men geen zonnewijzer. Na veel telefoneren werd uiteindelijk mijn moeite beloond: Peperstraat 62 was het adres van de Spaanse hoeve!

Nu nog vlug een afspraak maken met de eigenaar en niets kon me nu nog in de weg staan om Nederokkerzeel te bezoeken.

Op 2 juni 1991 was het dan eindelijk zo ver, mijn eerste adres was de

Peperstraat 62.

Het eerste wat de eigenaar me vertelde was, dat hij niet één zonnewijzer had doch ... twee!!! En inderdaad, buiten de in de Inventaris van het cultuurbezit beschreven zonnewijzer, prijkte er nog een oostwijzer aan een gevel op het binnenhof. Er stond zelfs nog het jaartal 1654 op. De 5 van het jaartal zou een 3 kunnen zijn, doch dit is niet zeker. Het tafereel bestaat uit een ingemetselde steen met becijfering die bestaat uit Romeinse cijfers. Alle cijfers IIII, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII, I en II zijn nog duidelijk leesbaar. De cijfers staan aan de buitenomtrek. De korte uur- en half-uurlijnen staan tussen de zijden van twee rechthoeken. Er is

geen spreuk of tekst te bespeuren. Spijtig genoeg is de oorspronkelijke ijzeren stijl gedeeltelijk weggeroest en is nu te kort om duidelijk het uur aan te geven.

De andere zonnewijzer bevindt zich in de top van een trapgevel. Deze westwijzer, waarvan de becijfering niet meer zichtbaar is, heeft wel een stijl die nog volledig intact is. Aangezien het tafereel een ingemetselde steen is, kunnen we veronderstellen dat de zonnewijzer even oud is als de hierboven beschreven oostwijzer.

Liststraat 24

Deze rechthoekige, geschilderde zonnewijzer is aangebracht tussen twee vensters op de eerste verdieping. Aan de gevel vormen trekstangen het jaartal 1780. We kunnen dus aannemen dat de zonnewijzer en het hoevetje even oud zijn. Het is een zeer eigenaardig instrument waarop drie cirkelvormige gezichtjes zijn geschilderd. De gezichtjes hebben niet bepaald een gelukkige uitdrukking. Kan dit misschien verklaard worden door de Oostenrijkers die in deze periode de Nederlanden regeerden en die niet graag gezien werden? Het tijdelijk verdrijven van de Oostenrijkers, (de Brabantse Omwenteling), had immers negen jaar later plaats. De spreuk "AENSIET DEN TIJT" kan misschien aangebracht zijn door de vroegere eigenaar die niet gelukkig was met de Oostenrijkers. "TIJT" heeft dan betrekking op de toenmalige heersers en de misnoegde figuurtjes.

St-Stefanuskerk

Het tafereel bestaat uit een rechthoekige zandsteen die aangebracht is tussen de hoekstenen van west- en zuidgevels. De onderste hoeken zijn naar de binnenzijde uitgehold. Het portaal, dat zich in de nabijheid van de zonnwijzer bevindt, is uit 1662. Denkkelijk werd de zonnwijzer rond dit jaartal aangebracht. De verticale zuidwijzer is pal naar het zuiden gericht en heeft een declinatie 0. Dit verdraaien van de zonnwijzer uit het vlak van de muur, komt nog sporadisch voor op andere locaties. Zoals bij de St-Bernardusabdij in Hemiksem en de St-Lambertuskerk in Kessel.

Maar er is meer! Als men deze zuidwijzer vergelijkt met de oostwijzer van het Spaanse Hof, dan komt men tot de vaststelling dat er gelijkenissen bestaan tussen beide instrumenten:

- De Romeinse cijfers hebben dezelfde afmetingen en vorm.
- Het getal VIII wordt op dezelfde manier geschreven, namelijk zoals men in Frankrijk zegt: "Numération romaine classique additive".
- Er staan lijnen op voor de uren en de halve uren.
- De uurlijnen zijn kort en staan tussen een dubbele kader.
- De cijfers staan aan de buitenomtrek.

- Rond de cijfers is nog een lijn aangebracht om de steen aan de buitenzijde af te boorden.
- Beide zonnwijzers zijn op enkele jaren na, even oud.

Conclusie: naar alle waarschijnlijkheid werden beide zonnwijzers door dezelfde persoon ontworpen en/of vervaardigd.

Voor wie interesse heeft voor deze zonnwijzers: slechts de zonnwijzers van de St-Stefanuskerk en die van de Liststraat 24 zijn zichtbaar vanop de openbare weg.

P. Oyen

Berichten uit het buitenland

Daniel Roth, al 8 jaren gnomonist en lid van de Duitse Zonnwijzerskring, werkt vaak met computers en heeft ondervonden dat elektronische post snel en betaalbaar werkt.

Omdat het aantal gnomonisten in de wereld die aangesloten zijn op Internet stijgt, vond hij het een goed idee om een mailinglist aangaande zonnwijzers te installeren,

Iedereen die e-Mail kan uitwisselen met Internet kan zich inschrijven voor deze informatieve distributielijst.

Ieder die ingeschreven is op deze lijst kan post zenden naar een speciaal adres die de post naar alle ingeschrevenen kan doorsturen.

De mailinglist genaamd "Sundials" is opgestart aan de universiteit van Keulen en laat toe alle info over zonnwijzers te verdelen.

Zodus kan iedereen ze gebruiken om nieuwe publicaties aan te kondigen, om andere gnomonisten om hulp te vragen bij het oplossen van een probleem, om andere gnomonisten te contacteren en om het even wat te verdelen dat andere geïnteresseerden in zonnwijzers zou kunnen interesseren, zonder echter commerciële doeleinden na te streven.

De lijst is voor iedereen over de gehele wereld toegankelijk en het beste is om in het Engels te schrijven.

Hoe aan te sluiten?

Stuur het volgende bericht via Internet:

```
majordomo@rrz.uni-koeln.de
subscribe sundial end
```

Als u geen deel meer wil uitmaken van de mailing list stuurt u:

```
majordomo@rrz.uni-koeln.de
unsubscribe sundial end
```

Als u een artikel of brief wil doorsturen naar de list is het adres:

```
sundial@rrz.uni-koeln.de
```

Ik hoop dat het bovenvermelde u niet te eigenaardig in de oren klinkt en dat sommigen van onze leden via deze weg nuttige info aangaande zonnwijzers kunnen uitwisselen. Tot op heden, twee maanden na de installatie, zijn er al meer dan honderd aangeslotenen.

(Artikel van Daniel Roth, Keulen-Duitsland, uit het Engels vertaald door H. Vinck-Quisenaearts).

Merkwaardige constructie in de Sint-Joriskerk te Sleidinge

Bij de kerkenbouw in de middeleeuwen en ook nog daarvoor was het de gewoonte om de lengte-as van de kerk een oost-west richting te geven, met de altaarzijde naar het oosten gericht, naar de kant waar de zon opgaat, naar de kant waar het licht verschijnt.

Het kompas geraakte pas in de dertiende eeuw over Europa verspreid. Voor die tijd moest men genoeg nemen met de informatie die verkregen werd uit gewone hemelverschijnselen. Het oosten en het westen bepaalde men uit het gebied waar de zon opkwam, respectievelijk onderging. Bij de lente- en herfsteveningen komt de zon op precies in het oosten en gaat onder precies in het westen. Het zuiden is de richting waar de zon haar hoogste stand aan de hemel bereikt en het noorden kon 's nachts aan de hand van de poolster worden bepaald. De middelen die onze voorouders voor die metingen bedacht hadden lieten hen toe om vrij nauwkeurig een willekeurige richting te bepalen.

Ook voor tijdmetingen hadden ze een groot aantal instrumenten bedacht waarvan de zandloper en de zonnewijzer het meest populair werden. Alhoewel de zonnewijzer was bedacht voor gebieden waar de zon de dag door aan de hemel staat, zijpelde zijn gebruik ook door naar de minder zonnige oorden in Europa. De equatoriale- en de horizontale zonnewijzer kwam bij voorkeur terecht op open pleinen waar hij een groot deel van de dag door de zon beschenen kon worden. De verticale zonnewijzer, die slechts gedurende een deel van de dag de tijd kon aangeven maar het voordeel had dat hij van op grotere afstand afgelezen kon worden, plaatste men bij voorkeur op hoge gebouwen buiten de schaduwzone van de omgevende gebouwen. Hiervoor kwamen vaak kerken of andere hoge gebouwen in aanmerking. In de loop der tijden is de openbare tijdaanduiding volledig overgenomen door het mechanisch- en later door het elektrisch uurwerk. Als praktische tijdmeting heeft de zonnewijzer afgedaan maar als decoratief- of archeologisch object werd hij gelukkig nog op heel wat plaatsen bewaard waardoor hij ontegensprekelijk een meerwaarde toevoegt aan zijn omgeving.

Sleidinge

Met de bouw van de Sint-Joriskerk van Sleidinge werd een aanvang gemaakt in de 13de eeuw. In 1639, en een tweede keer in 1774, werd de kerk verruimd.

Waarschijnlijk om het verschil in de gebruikte bouwmaterialen te verbergen is de kerk volledig wit geschilderd. Tot voor een paar decenia tooide een zonnewijzer de zuidgevel van de kerk. Sommige geschriften dateren hem van 1639 terwijl de muur waar hij het laatst was aangebracht pas in 1774 werd gebouwd.

De mogelijkheid bestaat dat hij wel degelijk van 1639 is maar tijdens de verbouwing in 1774 werd verplaatst.

Het ligt voor de hand dat een "witte" kerk heel wat onderhoud vergt en periodiek dient herschilderd te worden. De zonnewijzer wordt dan tijdelijk van de muur verwijderd. Nu is bij een van die opknapbeurten ook aan een dakgoot gewerkt en werd een nieuwe afvoerbuis dwars over de plaats gelegd waar de zonnewijzer thuis hoort zodat hij niet meer op zijn oude plaats terug kon. Hij heeft een tijd lang in een grasperk naast de kerk gelegen en is dan verdwenen. Een zoektocht naar de verdwenen zonnewijzer heeft tot op heden nog geen resultaat opgeleverd. Toch zou het mooi zijn moest de geklasseerde Sint-Joriskerk van Sleidinge haar zonnewijzer terugkrijgen, desnoods met een replica van het originele exemplaar. Om hem zo nauwkeurig mogelijk na te maken werden al contacten gelegd met heemkundigen en met personen die zich de zonnewijzer nog herinneren en werden allerlei geschriften over de Sint-Joriskerk geraadpleegd. Evenwel zonder een éénduidig resultaat. Dit speurwerk leverde evenwel een onverwacht nieuw gegeven op.

Merkwaardige constructie

In een licentiaatsscriptie van de hand van de heer Philippe De Potter over "Zeven eeuwen bouwgeschiedenis van de vroeg-gotische Sint-Joriskerk te Sleidinge" lezen we: "Een vermeldenswaardig detail: op de klokketoren vallen telkens op 21 september en 21 juni de eerste zonnestrallen van de zonsopgang via een naar het oosten gericht venstertje in een tegenoverstaande nis (enkel met een spiegel geplaatst in de nis waar te nemen vanaf de vloer)."

Allereerst zal het wel duidelijk zijn dat hier niet 21 juni maar wel 21 maart bedoeld zal zijn. In elk geval voldoende reden om de klokketoren te gaan verkennen. Het bedoelde venstertje zit zowat drie meter boven de vloer van de klokketoren en rakelings boven de nok van het zadeldak van het middenschip van de kerk. De nis zit op precies dezelfde hoogte in de tegenoverliggende muur. Om rechtstreeks door het venstertje te kunnen kijken is een ladder nodig. Zonder ladder kan dit ook onrechtstreeks door in de nis een hellende spiegel te plaatsen. Daar de nis een achttal meter van het venstertje verwijderd is verkleint vanzelfsprekend de uitzichtshoek door het venstertje. Kijkt men van op de plaats van nis door het venstertje, dan kijkt men rakelings over de nok van het dak naar de horizon. De heer De Potter schrijft ook nog: "Een opmeting met kompas gaf voor onze Sint-Joriskerk een vrij nauwkeurige oost-oriëntatie." Indien deze bewering juist is, dan moet men tijdens de lente- en herfst-evening van op de torenvloer, via de spiegel, de zon zien opgaan in

het verlengde van de nok van het dak. Ook nog enkele dagen na de lente-evening en voor de herfst-evening moet om 6 uur ware zonnetijd de zon pal boven de nok van het dak staan.

De ochtend van 21 maart 1996 zou deze hypothese moeten bevestigen. Er werd een passende spiegel in de nis gemonteerd maar een laaghangende bewolking aan de horizon kwam de pret bederven. Ook de daaropvolgende dagen bleef het bewolkt. Op 2 april kondigde zich dan eindelijk een zo goed als wolkenloze zonsopgang aan. De zon projecteerde de vensteropening op de tegenoverstaande muur maar de elevatie was reeds te groot zodat het zonnebeeld onder de spiegel doorschoof. De proef dient dus overgedaan rond 21 september.

Er is nu wel een reden om aan te nemen dat het ganse systeem zou kunnen werken. Alleen: de waarnemingshoek is zo klein dat er maar gedurende een paar dagen per jaar van dit schouwspel kan genoten worden. Bovendien is de toegang naar de klokkentoren in de duisternis geen lachertje en niet ongevaarlijk. We vragen ons af wat de bedoeling kan geweest zijn van deze constructie en of er in Vlaanderen of daarbuiten nog zo'n constructies voorhanden zijn. Het is ook niet onbelangrijk om hier te vermelden dat van 1611 tot 1622 Antoon Sanders, beter gekend als Antonius Sanderus, pastoor was te Sleidinge. Antonius Sanderus was geograaf en cartograaf en van zijn hand is de vermaarde "Flandria Illustrata".

R. De Bosscher

Zonnewijzers in Vlaanderen

Aanvulling van de inventaris. Er werden alweer een aantal zonnewijzers ontdekt die nog niet waren opgenomen in het boek "Zonnewijzers in Vlaanderen" van Patrick Oyen. Wie denkt nog zonnewijzers te weten staan die nog niet zijn opgenomen in de inventaris kan dat steeds melden aan Patrick Oyen, Groenenborgerlaan 222, bus 10, 2610 Antwerpen, tel: 03/449 09 33.

Nr. 349

K. Astridstraat 9
9250 Waasmunster
Gevel aan voorzijde villa
Tekst: "SINE SOLE SILEO". 1 - 6. "A.D. 1993".
Datumlijnen.
Westwijzer. Tafereel gemaakt uit multiplex.

Nr. 350

K. Astridstraat 9
9250 Waasmunster
Tuin voor villa.
Grote zonnewijzer. Weergave van windstreken.
Materiaal: geschilderd staal.

Nr. 351

Hoogeind 35
2940 Stabroek
Tuin aan voorzijde villa
Bronzen zonnewijzer met spreuk, op mooie zandstenen sokkel.

Nr. 352

Vaartdijk 57 of 58
1981 Hofstade
Zijgevel.
Verticale westwijzer in staal, gemaakt door bewoner.

Nr. 353

Grote Markt
1840 Londerzeel
Sint-Amanduskerk, onder torenuurwerk.
Alleen de stijl is nog zichtbaar. Cijfers zijn verdwenen.

Nr. 354

8000 Brugge
Gruuthusemuseum
Balkvormige stenen zonnewijzer
140 mm hoog x 87 mm x 88 mm.
Gecombineerde horizontale/verticale zonnewijzer.
Arabische becijfering.
Stijlen niet meer aanwezig.

Nr. 355

Hollebeekstraat 99
9140 Temse
Tuin achteraan woning
Waardevolle zonnewijzer gemaakt uit messing. Is gemonteerd op sokkel in witte zandsteen.

Nr. 356

Hollebeekstraat 99
9140 Temse
Tuin achteraan woning.
Verticale zonnewijzer gemaakt uit namaak witte steen. Aangekocht in Frankrijk. 6 - 6

Nr. 357

Hollebeekstraat 99
9140 Temse
Tuin achteraan woning.
Tegel in keramiek. Aangekocht in Spanje. 6 - 6

Nr. 358

Leopold III laan 52
3001 Heverlee
Tuin
Uren in Romeinse cijfers. ZW heeft poolcirkels.

Nr. 359

Zillebeek 24
9120 Beveren
Tuin.
Verticale zuidwijzer met bovenaan windwijzer.
zonnewijzer is gemaakt uit metselaarsattributen.

Nr. 360

Grote Markt
2500 Lier
Naast stadhuis.
Schaduw van noord-west kant stadhuis valt bij 12u zonnewijzer tijd op de middaglijn bestaande uit licht gekleurde kasseien.

Nr. 361

St.-Gummarustoren
2500 Lier
Zuidvenster van de horlogezolder.
Zonnewijzer in tin 20 x 20 cm. Achthoekig tafereel.
"J.B. Smits 1797". Gerestaureerd door Louis Zimmer in 1927.
Verdwenen bij restauratie kerk.

Nr. 362

Hondsstraat 28
2500 Lier
Tuin vooraan Hagenbroeckshof.
Witstenen zonnewijzer met ijzeren stijl. Zonnewijzer is stuk gemaakt en verdwenen.

Nr. 363
Bekend
2500 Lier
Moestuin.Oude zonnwijzer afkomstig uit
Groot Brittannië. Bronzen zonnwijzer op stenen
sokkel. "Hours Fly Flowers Bloom And Die Old Days
Old Ways Pass Love Stays"

Nr. 364
Rooiestraat 21
2560 Bevel
Tuin achteraan villa.
Hoepelsfeer op witte stenen sokkel.
Cijferring is goudkleurig. Stijl heeft pijlvorm.

Nr. 365
Opwijksestraat 244
9280 Lebbeke
Tuin achteraan woning.
Hoepelsfeer in zilverkleur gemaakt uit staal.
De tuin is rijkelijk voorzien van andere tuinsieraden.

Nr. 366
9310 Moorsel
Kerk Sint-Martinus, aan zuiderzijde toren.
De becijfering op de witte zandsteen is verdwenen.
De stijl is nog aanwezig. Een restauratie zou zeer
zinnig zijn.

Nr. 367
Gistelsteenweg 166
8490 Varsenare
Zonnwijzer is gemaakt van messing en heeft de
vorm van een walkure. Gemaakt door Marc Van
Steelant.

Nr. 368
Oostmeers 6
8000 Brugge
Zonnwijzer is gemaakt uit messing en heeft
de vorm van een walkure. Gemaakt door Marc
Van Steelant.

Nr. 369
Groenestraat 67
8210 Zedelgem
Zonnwijzer is gemaakt uit messing en heeft de vorm
van een draak. Gemaakt door Marc Van Steelant.

Nr. 370
Schoolstraat 25
1745 Opwijk
Verticale zonnwijzer uit graniet.

AANDACHT :

Algemene vergadering

Zaterdag 14 september 1996

Algemene vergadering voor alle leden in het Schelddomein Scaldiana te Rupelmonde.

Voorlopig programma:

11.00 u: Algemene vergadering

12.00 u: Diavoorstelling "Zonnwijzers in Vlaanderen" door Patrick Oyen

13.00 u: Middagmaal aan de Schelde in Scaldiana

14.30 u: Bezoek aan het zonnwijzerdorp Rupelmonde

Uitnodigingen en het volledige programma volgen nog.

Zonnwijzerpark te Genk

Juist voor het ter perse gaan van Zonnetijdingen hebben wij officieel bericht gekregen dat het zonnwijzerpark in Genk zal aangelegd worden. De Zonnwijzerkring Vlaanderen zal met de gemeente Genk het reglement opstellen waaraan de zonnwijzers moeten voldoen. Leden die interesse hebben om een ontwerp in te dienen kunnen vanaf september het reglement, de voorwaarden en een plan van de beschikbare ruimte bekomen bij de voorzitter (Tel: 03/774 19 15).

Lees ook de volgende pagina onder "Kringleven".

Kringleven

Project "Zonnewijzerpark" in Genk

De gemeente Genk heeft de intentie om een zonnewijzerpark aan te leggen. Onze kring werd gevraagd een ontwerp te maken voor dit park. Er zouden een 15-tal zonnewijzers geplaatst worden in een park. Onderhandelingen tussen onze kring en de gemeente Genk zijn tot hier toe gunstig verlopen. Er werd een principiële overeenkomst gesloten dat op de eerstvolgende gemeenteraad voorgelegd zal worden. Het basis ontwerp werd gemaakt door Jan De Graeve. De verschillende zonnewijzers die in het park geplaatst zullen worden, zullen mogelijkerwijze geselecteerd worden in een wedstrijd. De leden van onze kring die hiervoor geïnteresseerd zijn zullen een ontwerp kunnen indienen. Indien het project doorgaat zullen nadere bijzonderheden en het reglement in een volgend nummer van Zonnetijdingen verschijnen. Het park zou in 1997 geopend moeten worden. Wij houden u op de hoogte.

Zonnewijzer in Nijvel

In het tehuis voor volwassen mentaal gehandicapten in Nijvel werd een zonnewijzer geplaatst in het minigolfpark. De stichting VIVAT, die het tehuis beheert, vierde op 7 juni haar 20-jarig bestaan. Bij deze gelegenheid werd samen met het minigolfterrein ook de zonnewijzer officieel ingehuldigd. De zonnewijzer werd ontworpen door Julien Lyssens. In het volgende nummer van Zonnetijdingen zal een volledige beschrijving staan van deze zeer mooie en originele zonnewijzer.

De Vlaamse Toontuinen te Hoegaarden

Met Pinksteren, op 26 mei, werd de Mercatortuin in de Vlaamse Toontuinen te Hoegaarden officieel ingehuldigd door de gouverneur van Vlaams Brabant en de burgemeester van Hoegaarden. Zoals we reeds eerder schreven is de zonnewijzer het belangrijkste aantrekkingspunt in deze Mercatortuin. Bij de inhuldiging waren volgende leden van onze kring aanwezig: Antoine Denert, burgemeester van Kruibeke Rupelmonde, en afgevaardigde van het geboortestadje van Mercator, Julien Lyssens, voorzitter van de "Zonnewijzerkring Vlaanderen", André Depuydt, voorzitter van "Mercatoria" en Patrick Oyen, ontwerper van de zonnewijzer. In dit nummer vindt u een volledige beschrijving van de Mercatortuin en de zonnewijzer. Onze steunende leden zullen de wandelgids van de Vlaamse Toontuinen, waarin bijkomende gegevens over de Mercatortuin staan, gratis ontvangen.

Bibliotheek-nieuws

De bibliotheek en het archief werd weer met een aantal eenheden aangevuld. Het blijft de bedoeling om deze bibliotheek verder uit te bouwen tot een echt documentatiecentrum over zonnewijzers en aanverwante tijdmetingsinstrumenten. Tips en suggesties in dat verband blijven welkom bij de bibliothecaris of op het secretariaat van onze vereniging. Voor de openingsuren van de bibliotheek verwijzen wij graag naar de info op de laatste pagina.

- Mitteilungen der Deutschen Gesellschaft für Chronometrie, nr 70, november 1995
- Mitteilungen der Deutschen Gesellschaft für Chronometrie, nummer 71, december 1995
- Subdials and timedials, Gerald Jenkins en Magdalen Bear
- A Catalogue of fine books on Scientific Instruments and Microscopy, Catalogue 83, antiquariaat Theo de Boer (met boeken over zonnewijzers)
- Compendium, Journal of the North American Sundial Society, Volume 3 number 1
- Reeks foto's van draagbare zonnewijzers

Zonnewijzerkring Vlaanderen vzw

Zonnewijzers in Vlaanderen: inventaris van het patrimonium, historische studies, restauratie-adviezen & educatieve projecten.

Raad van Bestuur

Voorzitter : J. Lyssens

Ondervoorzitter: J. De Graeve

Secretaris : E. Daled

Penningmeester : A. Depuydt

Bestuursleden : R. De Bosscher, M. De Meyer, M. Jooris,

R. Moretus, W. Ory, P. Oyen, J. Van Damme, R. Vinck,

H. Vinck-Quisenaearts.

Erelid

De Burgemeester van Kruibeke-Rupelmonde, A. Denert.

Maatschappelijke zetel

Kloosterstraat 21, B-9150 Rupelmonde.

Correspondentieadres en secretariaat

Oeverstraat 12, B-9150 Rupelmonde,

tel. 03/774.19.15, fax 03/744.04.64.

Redactiesecretariaat "Zonnetijdingen"

Lindenlaan 84, B-9320 Erembodegem(Aalst),

tel./fax 053/83.15.01.

Bibliotheek en archief

Kloosterstraat 21, B-9150 Rupelmonde

Openingsuren :

Maandag van 18 tot 20 uur.

Woensdag van 14 tot 16 uur.

Zaterdag van 10 tot 12 uur.

Andere dagen op aanvraag bij de bibliothecaris,

tel. 03/774.10.37.

Lidmaatschap

Voor België

Gewoon lid : 750 BEF

Steunend lid : 1500 BEF

Te betalen op :

Gemeentekrediet-rekening nr 068-2214580-97 van de Zonnewijzerkring Vlaanderen vzw, B-9150 Rupelmonde.

Voor Nederland

Gewoon lid : 42 NLG

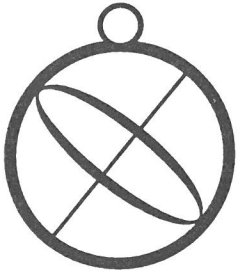
Steunend lid : 85 NLG

Te betalen op :

Rabobank-rekening nr 15.07.19.515 van de Zonnewijzerkring Vlaanderen vzw, B-9150 Rupelmonde.

European and Overseas Membership

By transfer of 1050 BEF (postage and handling for mailing the magazine included) to account number 068-2214580-97 of the Zonnewijzerkring Vlaanderen vzw, B-9150 Rupelmonde.

ZONNEWIJZERPROJECT " MOLENVIJVERPARK " te Genk

Gegevens en voorwaarden voor het indienen van een ontwerp

- 1- De "Zonnewijzerkring Vlaanderen vzw" doet een oproep voor het ontwerpen en bouwen van originele zonnepijlers voor de aanleg van een zonnepijlerpark op het domein Molenvijverpark te Genk, provincie Limburg in België.
- 2- Iedereen die interesse heeft voor agronomie kan één of meerdere ontwerpen indienen van verschillende zonnepijlertypes.
- 3- Het dossier moet ingediend worden in het Nederlands, Frans, Duits of Engels.
Het moet een grafische voorstelling op max. grote A3 bevatten en eventueel vergezeld zijn van een maquette.
- 4- Daarbuiten moet het dossier volgende gegevens bevatten:
 - de materialen die worden gebruikt
 - de afmetingen
 - een raming van de kostprijs
 - eventueel een berekeningsnota of een wetenschappelijke verantwoording
 - In de kostprijsberekening moet het ereloon van de ontwerper apart worden vermeld.
 - De raming van de kostprijs moet gebaseerd zijn op de zonnepijler zonder de eventuele sokkel
- 5- De zonnepijlers zullen in een vrije ruimte staan (in het park of in de vijver) en kunnen niet tegen de gevel van een bestaand gebouw geplaatst worden.
- 6- De ontwerpen moeten wat betreft de vorm origineel zijn en mogen geen copie zijn van een reeds bestaande zonnepijler of van massa productie.
Alle materialen en technieken zijn toegelaten maar moeten weer- en tijdsbestendig zijn, veilig, onderhouds- en milieuvriendelijk en zoveel mogelijk vandalisme bestendig.
- 7- De ontwerpen moeten ingediend worden bij de Zonnewijzerkring Vlaanderen vzw, Oeverstraat 12, B 9150 Rupelmonde, per aangetekend schrijven voor vrijdag 20 oktober 1996. De postafstempeling geldt als referentie datum.

- 8- Alle ingezonden ontwerpen blijven eigendom van de "Zonnewijzerkring Vlaanderen vzw" en zullen worden bewaard in het archief van de kring. De geselecteerde ontwerpen zullen worden uitgevoerd en bekostigd door de gemeente Genk.
- 9- De ontwerpers zullen worden vermeld op hun zonnewijzer en in alle brochures die het project zullen begeleiden.
- 10- Alle inzendingen zullen gepubliceerd worden in het tijdschrift van de Zonnewijzerkring Vlaanderen "Zonnetijdingen" zonder dat de inzender daar enige financiële vergoeding kan voor eisen. De ontwerper blijft wel eigenaar van zijn ingezonden idee en het zal niet door derden kunnen worden uitgevoerd zonder zijn toestemming.
- 11- De ingezonde ontwerpen kunnen het voorwerp uitmaken van een collectieve tentoonstelling en een publicatie.
- 12- De "Zonnewijzerkring Vlaanderen vzw" zal indien nodig aan de ontwerpers wetenschappelijke begeleiding geven om de juistheid van de zonnewijzers te waarborgen.
- 13- Het uitvoeren van het ontwerp kan gedaan worden door de ontwerper of door derde o.l.v. de ontwerper en zal gebeuren onder technische en wetenschappelijke controle van de Zonnewijzerkring Vlaanderen.
- 14- De jury is samengesteld uit leden van de "Zonnewijzerkring Vlaanderen vzw", "De Zonnewijzerkring" uit Nederland en het gemeentebestuur van Genk.
- 15- De beslissing van de jury is souverain en zonder beroep. Over de beslissing wordt verder niet gecorrespondeerd.

Ligging Molenvijverpark, centrum Genk

coördinaten: - 50° 57' 55'' NB
- 5° 31' OL
- hoogte boven zeespiegel: +/- 66 m.